

Till Styrelsen för Nationalföreningen mot emigrationen.

Undertecknade, som å styrelsens sammanträde den 21 nov. 1924 fingo i uppdrag att verkställa utredning rörande erforderlig förenkling i föreningens organisation och inskränkning i dess verksamhet, få härmed i ärendet anföra följande.

När Nationalföreningen mot emigrationen tillkom, under den "nationella samlingens" och ekonomiska uppblomstringens tid efter 1905, hade den stödet av en opinion, som starkt kände emigrationen som en fara för folk och folkhushåll. Föreningen sökte anslutning inom alla partier, även arbetarepartiet, där den också fann personliga vänner, men aldrig lyckades övervinna själva partiets misstro mot vad man ansåg vara en överklassorganisation, avsedd att hålla arbetskraften kvar i landet, för att trycka arbetlönerna.

Under åren 1907—1918 var föreningen i stadig utveckling. Själva arbetets natur gjorde emellertid ställningen till den allmänna opinionen småningom allt vanskeligare. Arbetarnas misstro mot själva antiemigrationsarbetet är redan berörd. Strävan att bereda egna hem genom styckning av större egendomar togs illa upp på vissa håll inom högern, där man synes ha tänkt sig, att föreningen skulle nöja sig med som sin uppgift att genom föredrag och småskrifter försöka propagera bort emigrationen. På vänsterhåll blev samma arbete, som icke hade statsunderstöd att falla tillbaka på, utan måste drivas affärsmässigt och till och med i den för gängse demokratisk uppfattning motbjudande bolagsformen, snart stämplat som jobberi, och denna och föreningens övriga verksamhet försvarades ytterligare därigenom, att särskilt vänsterpartiernas pressopinion villigt gav resonans åt en hel del krafter, som av olika anledningar sökte komma föreningen och dess dotterföretag till livs.

Ända fram till 1920 kunde dock föreningens verksamhet hållas uppe i full omfattning. Då emellertid erforderligt ökat understöd av statsmedel, varom föreningen hemställt, icke erhöles, blev det under trycket av dyrtiden nödvändigt att sagda år göra väsentliga inskränkningar i arbetet. Därmed voro också förutsättningarna, att hålla uppe medlemsstocken starkt beskurna, den ekonomiska krisen, som särskilt gick ut över element, som tidigare stött föreningen, reducerade i hög grad inkomsten av medlemsavgifterna, och vanskligheterna för föreningen att hävda sin ställning ökades ytterligare därigenom, att sekreteraren samtidigt var såsom verkställande direktör i A.-B. Svensk Jordförmedling upptagen med att föra affärsrörelsen genom

den allmänna ekonomiska krisen, en uppgift som i sin ordning mycket försvårades genom egnahemsinspektörens bekanta framstöt mot företaget i början av 1921. Slutligen indrogs 1922 även det obetydliga statsbidrag föreningen dittills åtnjutit. Det påtagliga yttre tecknet på föreningens tillbakagång under dessa år är, att medlemsantalet, som ännu 1920 uppgick till c:a 12,500, 1923 sjunkit till föga mer än 4,000 och under 1924 nedgått ännu mera.

Men orsakerna till föreningens tillbakagång äro icke endast de nu antydda, vilka i själva verket torde vara av mera tillfällig och rent av underordnad karaktär. Vad som väger tyngre är, att under åren efter kriget *emigrationsfrågans allmänna läge* blivit ett helt annat än tidigare. Med den inbrytande industrikrisen 1920—1921 med ty åtföljande arbetslöshet 1921—1923 började det ju mer och mer framstå för det allmänna föreställnings-sättet såsom rent av ett önskemål att kunna genom utvandring befria landet från den övertaliga arbetskraften. Även om meningarna härutinnan förblivit delade, står det dock klart, att man inte längre kan räkna med den allmänna uppfattning av emigrationen som en svidande förlust och våda för folket, vilken ensam kunde motivera *national*-föreningen mot emigrationen. Samtidigt ha Förenta Staterna genom sina mot immigrationen riktade restriktiva åtgärder reducerat invandringen från Sverige till mindre än hälften av den före 1914 "normala"; och någon emigration till andra länder, som inger några farhågor, har ännu icke hunnit komma igång. Slutligen får man icke förbise, att den efter tiden omkring 1910 starkt avtagande nativiteteten kommer att på sitt sätt bidra till en "lösning" av emigrationsfrågan.

Det synes uppenbart, att under dessa förhållanden förutsättningarna att i nuvarande form upprätthålla föreningen och dess verksamhet måste betraktas såsom ganska små. Före 1921 låg tyngdpunkten av upplysningsbyråernas arbete i den offentliga statsunderstödda jordförmedlingen. Denna jordförmedlingsuppgift har numera staten överflyttat på hushållnings-sällskapens egnahemsnämnder. För en direkt propagandaverksamhet mot emigrationen finnes ej längre någon resonans, knappast heller samma anledningar som tidigare. Däremot kvarstå alltjämt tvenne betydelsefulla uppgifter, som väl motivera en fortlevande sammanslutning på detta område: att med tidskriften såsom organ följa befolknings- och kolonisationsfrågorna samt att genom byråerna i Stockholm, Göteborg och Malmö tillhandagå utlandssvenskar med råd och anvisningar för återbosättning i hemlandet. Slutligen har föreningen en betydelsefull ställning såsom ägare av aktiemajoriteten i Svensk Jordförmedling, vilket bolag utvecklar en allt mer omfattande verksamhet på egnahems- och fastighetsbildningens område. Under en ekonomiskt gynnsam utveckling av denna verksamhet bör föreningen även kunna genom utdelning på sina aktier tillföras de medel, som utöver medlemsavgifterna erfordras för fullföljande av de båda nyssnämnda arbetsgrenarna.

Uppgiften synes vara å ena sidan att vidmakthålla en organisation som söker i det längsta upprätthålla den nuvarande starkt reducerade, men alltjämt nationellt och socialt betydelsefulla verksamheten, å den andra att komma ifrån den anspråksfulla nationalföreningsapparaten, som icke längre motsvaras yarken av emigrationsfrågans allmänna läge, organisationens yttre omfång eller verksamhetens omfattning. Vägen härtill torde vara att ombilda och höptråga föreningen till en anspråkslösare, men samtidigt fastare sammanslutning.

Kommitterade, som under senare skedet av sitt arbete med sig adjungerat advokaten Per Yngström, ha under sina överläggningar prövat olika former för den tilltänkta ombildade sammanslutningen, däribland särskilt *stiftelsens*. Denna har dock syntts kunna medföra, att föreningen komme att stelnas till en blott fondförvaltande institution. För att kunna dels lättare bibehålla den nuvarande medlemsstocken, dels förläna organisationen större rörelsefrihet och anpassningsförmåga ha kommitterade därför funnit sig böra stanna vid att föreslå Nationalföreningens ombildning till ett sällskap, benämnt "Sällskapet Hem i Sverige", som upptar de nuvarande medlemmarna, fortsätter utgivandet av den lika benämnda tidskriften, vidmakthåller byråverksamheten i Stockholm, Göteborg och Malmö samt förvaltar föreningens fonder.

Kommitterade anse sig böra särskilt betona, att det med hänsyn till föreningens betydelsefulla inflytande i A.-B. Svensk Jordförmedling är av synnerlig vikt, att den sålunda föreslagna nya organisationen tillförsäkras *stabil* ledning. Detta syfte tro sig kommitterade ha nått därigenom, att, på sätt närmare framgår av bilagda stadgeförelag, sällskapets ledning överlämnas till de 25 huvudmän, vilka nu äga bestämmanderätten i Nationalföreningen, med rätt för dessa att själva komplettera kretsen vid avsägelse och dödsfall, medan ledningen i första hand av sällskapets angelägenheter utövas av en styrelse, utsedd av huvudmännen på samma sätt som för närvarande.

Ifråga om de närmare formerna för Nationalföreningens övergång i den nya organisationen hänvisas till här bilagda P. M. av advokaten P. Yngström.

Stockholm i mars 1925.

Mauritz Sahlin.

P. Bergholm.

Adrian Molin.

Carl Broberg.

Per Yngström.

